

HUMANITA 10/2007 Plus

Zdravotne postihnutí, starší, znevýhodnení občania a euro

V Bratislave sa 6. novembra tohto roku pod záštitou a za účasti ministerky práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Viery Tomanovej, uskutočnila prvá celoslovenská konferencia s názvom: „Zavedenie eura v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny SR so zameraním na rizikové skupiny obyvateľstva“. Rezort práce, sociálnych vecí a rodiny zohráva pri zavedení meny euro na Slovensku významnú úlohu a má veľkú zodpovednosť voči miliónom obyvateľov našej republiky, zdôraznila ministerka Viera Tomanová a pripomenula, že prvý január 2009 bude dňom, od ktorého sa začnú vyplácať všetky dôchodkové dávky, dávky štátnej sociálnej pomoci, príspevky v nezamestnanosti a ďalšie dávky už v novej mene - v eurách. To si vyžaduje absolútnu pripravenosť nielen Sociálnej poisťovne a jej pobočiek, ale aj Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a taktiež všetkých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v regiónoch.

Na podujatí sa zúčastnili a vystúpili vedúci pracovníci Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ako aj členovia manažmentu Ústredia a pobočiek Sociálnej poisťovne, reprezentanti Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny z celého Slovenska, predstavitelia Inšpektorátu práce a ďalších organizácií v pôsobnosti tohto ministerstva. Účastníkmi boli taktiež predstavitelia mimovládnych organizácií pôsobiacej v sociálnej oblasti v prospech zdravotne postihnutých, znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľstva

- starších ľudí, nevidiacich a slabozrakých občanov, sluchovo postihnutých, ako aj ľudí s mentálnym postihnutím. S týmito organizáciami chce Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR už pred zavedením eura úzko spolupracovať. K tejto spolupráci sa výstižne vyjadril aj predseda Jednoty dôchodcov na Slovensku Kamil Vajnorský, ktorý povedal:

„Prípravy na zavedenie eura sú príležitosťou, aby sme začali širšiu komunikáciu aj s okolitým svetom, aj čo sa týka výšky dôchodkov a aby sme sa zamysleli nad riešením dôchodkov ako takých. Aby sme neprijímali len strohé vyjadrenia o tom, ako vyrieši trojpilierový systém celú problematiku dôchodkov, aby sme sa zamysleli nad problematikou starších ľudí a problematikou sociálneho zabezpečenia komplexne. Myslím, že euro nám veľmi jasne odhalí cenu práce na Slovensku, aj to, ako si vážime ľudí, ktorí majú už roky práce za sebou a odhalí nám aj iné, doteraz skryté problémy, ktoré budeme musieť časom riešiť. Sociálna poisťovňa nám svojím prístupom

a poukázaním na tieto problémy môže pomôcť pri ich odhaľovaní“.

K hosťom konferencie patrila aj Anina Botošová, splnomocnenkyňa vlády SR pre rómske komunity. Veľmi zaujímavý príspevok predniesol aj Martin Šuster, riaditeľ Odboru výskumu Národnej banky Slovenska. Obsahom a cieľom tejto prvej konferencie bola predovšetkým výmena informácií a poznatkov získaných z realizácie krokov smerujúcich k zavedeniu eura v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny, ale aj diskusia, v ktorej vystúpil, okrem iných, tiež prezident Slovenskej humanitnej rady, Ivan Sýkora.

(mš)

Snímky: Valéria Zacharová a archív

Zavedenie eura v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny SR so zameraním na rizikové skupiny obyvateľstva

Je to už len rok a niekoľko mesiacov, ktoré nás delia od tejto spoločensky, ekonomicky a politicky dôležitej udalosti. Rezort práce, sociálnych vecí a rodiny zohráva v zavedení meny euro na Slovensku významnú úlohu a má veľkú zodpovednosť voči miliónom obyvateľov našej republiky. Prvý január 2009 bude dňom, od ktorého začneme vyplácať všetky dôchodkové dávky, všetky dávky štátnej sociálnej pomoci, príspevky v nezamestnanosti a ďalšie dávky už v novej mene - v eurách a nie v slovenských korunách. To si vyžaduje absolútnu pripravenosť nielen Sociálnej poisťovne a jej pobočiek, ale aj Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a taktiež všetkých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v regiónoch.

Verím, že dnešná konferencia prinesie pre nás poznatky, ktoré nám spolu s vlastnými aktivitami uľahčia prácu a zmenšia problémy pri zavedení eura. Počítame pri tom aj so spoluprácou a ústretovosťou sociálnych partnerov, všetkých orgánov, inštitúcií, spoločností a médií, ale na neposlednom mieste aj na politickú podporu našich oponentov. Ide predsa o záujem Slovenska a našu spoločnú budúcnosť.

Dámy a páni,

naša vláda v materiáloch súvisiacich so zavedením eura poukazuje na to, že eurozóna je pre Slovensko optimálnou menovou oblasťou. Slovenské hospodárstvo je malou ekonomikou, ktorá je úzko prepojená na hospodárstvo Európskej únie, preto je aj jeho štruktúra veľmi podobná európskemu hospodárstvu. Vláda dospela k záveru, že úspory v prípade užívania spoločnej meny budú väčšie než jednorazové náklady spojené s prechodom na spoločnú menu.

Sú však nepochybne aj rizikové oblasti, v ktorých je potrebné zvýšiť pozornosť, aby prechod na novú menu - euro nespôsobil ťažkosti a zvýšenie nákladov pre slabšie sociálne skupiny obyvateľstva, prehĺbenie problémov chudoby alebo zníženie životnej úrovne väčšiny obyvateľstva. Mám na mysli otázky spojené s dávkami pre rodiny s deťmi, náklady na zdravotné zabezpečenie, výšku dôchodkov, ale aj mzdy, kúpyschopnosť obyva-

telstva a iné otázky, ktorých dôsledky si nateraz ešte nevieme v plnom rozsahu uvedomiť a ktoré sa pokúšame predvídať a reagovať na ne - aj na základe informácií a poznatkov z krajín, ktoré zvládli tento proces, napríklad Slovinska - aktuálnym riešením. Verím, že k tomu prispeje aj naša dnešná konferencia.

Musím upozorniť na názory, s ktorými sa stretávam, že v dôsledku zavedenia eura budeme musieť, napríklad, zvýšiť mzdy. To by bolo síce pekné, nielen však podľa môjho názoru, ale aj podľa prognózy Štatistického úradu SR v *Správě o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky za rok 2006* to nie je reálne. Mzdy budú vyššie len vtedy, ak sa na nich dohodneme so zamestnávateľmi a ak budeme mať stále taký priaznivý hospodársky rast ako máme v súčasnosti a dosiahneme vyššiu pridanú hodnotu. Na druhej strane, vláda v intenciách svojho Programového vyhlásenia bude klásť dôraz na zvyšovanie minimálnej mzdy, pretože reštriktívne opatrenia predchádzajúcej vlády spôsobili nominálne i reálne zníženie - najmä sociálnych príjmov - v čase, keď sa znížili aj reálne pracovné príjmy. Rozdiel v príjmoch o jedno euro bude znamenať rozdiel približne o 33 korún. Súčasný poberateľ čistej minimálnej mzdy pracuje pol hodiny, aby zarobil túto sumu.

Pritom, podľa aktuálnych údajov za minulý rok, tvorili najväčšiu časť súkromnej spotreby obyvateľstva výdavky na

nákupy potravinárskeho tovaru (až 21,8 percenta), na bývanie, nábytok, bytové vybavenie a bežnú údržbu domácností, na odievanie, obuv a ostatné nevyhnutné výdavky. Najviac k rastu výdavkov prispeli výdavky za bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá (až 22,7 percenta). Keď k tomu pripočítame výdavky na zdravotnú starostlivosť, na dopravu a telekomunikácie, vidíme, že viac ako 50 percent príjmov spotrebujú domácnosti na základné životné potreby. To vnímate najmä u slabších sociálnych skupín obyvateľstva ako veľmi závažný problém a rizikový faktor, s ktorým treba jednoznačne pri prechode na euro počítať a pripraviť sa na jeho riešenie. Musíme myslieť nielen na kúpu väčších peňazníkov na drobné mince, ale aj na nevyhnutnú psychologickú prípravu a taktiež na sústavnú cielenú informovanosť verejnosti - veď v prepočte sa všetky príjmy i výdavky nás všetkých - zmenšia 33-násobne. Aby sme si na to zvykli, budeme potrebovať určitý čas a radikálnu zmenu vnímania hodnoty peňazí.

Dámy a páni,

zvolali sme túto konferenciu, hoci 1. január 2009 je ešte relatívne ďaleko. Uvedomujeme si, že v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny, okrem technickej prípravy, pôjde o rozsiahle, veľmi citlivé a zložité úlohy. Mimoriadne náročné prípravy sa začali už v Sociálnej poisťovni, ktorá má 38 regionálnych pobočiek.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny so svojimi kompetenciami v sociálnej ochrane má v podmienkach Slovenska výnimočné postavenie. Uvedomujeme si, že cieľové skupiny občanov Slovenska, ktoré pokrýva naše ministerstvo, predstavujú najmä starší občania, ľudia v hmotnej núdzi, ohrozené skupiny obyvateľov, ľudia so zdravotným postihnutím, rómski občania s nižším alebo žiadnym vzdelaním a ďalší ľudia bez takých technických vymožeností, akými sú internet a možno aj iné komunikačné prostriedky.

Preto sme pozvali na konferenciu kompetentných, aby sa s nami podelili o svoje skúsenosti pri prechode na menu euro. Taktiež sme pozvali reprezentantov rizikových skupín obyvateľstva, pretože bez ich názorov, bez informácií, ako títo ľudia vnímajú prijatie eura a z čoho majú obavy, nebude prechod na euro v našom rezorte bezproblémový.

Všetci vieme, že v tomto smere nás čakajú skutočne náročné úlohy, na zvládnutie ktorých nemáme mnoho času a okrem toho, treba ich splniť pri množstve každodenných pracovných povinností.

Som však presvedčená, že odbornosť, profesionalita, zodpovednosť a nasadenie pracovníkov nášho rezortu je predpokladom a zároveň zárukou, že tieto úlohy spoločne zvládneme. Nevyhnutná je však neustála koordinácia aktivít a taktiež výmena informácií – preto sa stretávame aj na dnešnom podujatí.

Viera Tomanová
ministerka práce,
sociálnych vecí a rodiny SR
Bratislava, 6. novembra 2007
Snímka: Valéria Zacharová

Zámery a postupy i Akčný plán úloh v súvislosti so zavedením eura v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny

Podpisom Prístupovej zmluvy k Európskej únii sa Slovenská republika zaviazala k vstupu do Hospodárskej a menovej únie a k zavedeniu spoločnej meny – euro, čím sa zavŕši proces začleňovania Slovenska medzi vyspelé európske krajiny. Je to významný krok v dejinách Slovenska, ako aj v živote obyvateľov tejto krajiny, a preto si vyžaduje aj primárnu pozornosť. Zavedenie eura na Slovensku predpokladá prínos pre obyvateľstvo zvýšením dynamiky rastu ekonomiky, čo sa prejaví rastom zamestnanosti a rastom miezd.

V dôsledku zabezpečenia bezpečného a plynulého prechodu na spoločnú menu – euro bol prijatý **Národný plán zavedenia eura**. Tento dokument predstavuje plán jednotlivých krokov v kľúčových oblastiach pre bezproblémové a úspešné zavedenie eura v celom hospodárstve SR, ako aj inštitucionálne zabezpečenie za účelom vykonania predmetných krokov s minimálnym dosahom na sociálnu situáciu obyvateľstva. Okrem iného, definuje základné princípy a zásady na dodržanie bezproblémového prechodu na novú menu a zároveň minimalizovanie nákladov spojených s prechodom na euro, napríklad zásadu nepoškodiť občana v súvislosti so zaokrúhľovaním súm v jeho prospech. Tieto zásady boli následne premietnuté do návrhu **Generálneho zákona**.

Na príprave predmetného plánu sa podieľal aj rezort práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý naďalej poskytuje potrebnú súčinnosť pracovným výborom

zriadeným v jednotlivých oblastiach v nadväznosti na proces zavedenia eura. Priamu účasť má ministerstvo zastúpenú v troch pracovných výboroch pre zavedenie eura, a to v pracovnom výbore pre komunikáciu, pre verejnú správu a pre legislatívu.

Rezort práce, sociálnych vecí a rodiny si uvedomuje nielen náročnosť, ale aj citlivosť prístupu pri plnení jednotlivých úloh, ktoré je potrebné zvládnuť v súvislosti s prechodom na menu euro. Vzhľadom na to je potrebná nielen technická príprava, ale predovšetkým príprava ľudí a obzvlášť cieľovej skupiny, ktorú náš rezort zastrešuje. Preto si jednotlivé kroky v procese zavedenia eura, aj na pôde nášho ministerstva, vyžadujú zvýšenú pozornosť, najmä čo sa týka sociálne znevýhodnených skupín obyvateľstva, aby nedošlo k zníženiu ich životnej úrovne.

Zámery a postupy nášho rezortu nadväzujú na Národný plán zavedenia eura v Slovenskej republiky a následne na návrh Generálneho zákona. Tieto sú čiastočne premietnuté v Akčnom pláne úloh na rok 2007 v súvislosti so zavedením eura v podmienkach MP-SVR SR a ich cieľom je zabezpečenie bezpečného a plynulého prechodu na euro aj na pôde nášho rezortu, ktorý je jedným z kľúčových vzhľadom na rozsah svojej pôsobnosti.

Pre bližšiu prezentáciu Akčného plánu a jednotlivých úloh v ňom zahrnutých pre rok 2007 je potrebné spresniť naše aktivity, ktoré môžeme rozdeliť do dvoch základných častí. Prvá časť je zabezpečenie aktivít v oblasti organizačno-technic-

kého zabezpečenia plynulého prechodu na euro a v druhej časti - zabezpečenie jednotlivých aktivít v oblasti práce s médiami a verejnosťou.

V rámci prvej časti sa pripravuje v súlade so splnomocňujúcimi ustanoveniami navrhovaného Generálneho zákona všeobecne záväzný právny predpis. Tento stanoví postupy pri prepočte peňažných údajov, ako aj metódy, postupy a spôsob duálneho zobrazovania a ďalších podrobných pravidiel pre duálne zobrazovanie, pre prepočty a zaokrúhľovanie. Následne kroky budú vykonané za oblasť miezd, platov a ostatného odmeňovania za prácu, oblasť cestovných náhrad, oblasť služieb zamestnanosti, oblasť dávok sociálneho poistenia a zabezpečenia, ako aj dávok a služieb v rámci sociálnej inklúzie (dávky sociálnej pomoci, štátne sociálne dávky, sociálne služby, dávky a príspevky pomoci v hmotnej núdzi, dotácie pre deti v hmotnej núdzi, náhradné výživné, opatrenia sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately finančného charakteru a tak ďalej).

Zároveň sa v nadväznosti na zabezpečenie plynulého prechodu pripravuje jednotný postup pri úprave právnych noriem, na ktoré bude mať zavedenie eura závažný dosah a je potrebné ich upraviť vzhľadom na zabezpečenie právnej istoty a hladkého prechodu na euro. Tieto právne predpisy budú upravené v priebehu roka 2008.

Ďalším krokom je úprava informačných systémov, resp. ich príprava na proces zavedenia eura aj v nadväznosti na nastavenie jednotnej metodiky a spô-

sobu zaokrúhľovania. Predovšetkým ide o aplikačné programové vybavenie na podporu agend vyplácania dávok štátnej podpory a sociálnej pomoci (APV ISOP), ktoré je prevádzkované na jednotlivých úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny. Príprava uvedeného informačného systému v súvislosti s duálnym zobrazovaním, ako aj následne vyplácaním jednotlivých dávok a príspevkov v rámci sociálnej inklúzie, si vyžaduje zvýšenú pozornosť vzhľadom na širokú skupinu obyvateľstva (sociálnu situáciu), ktorej sa dotýka.

V nadväznosti na zvyšovanie informovanosti obyvateľstva, rezort práce, sociálnej vecí a rodiny pripravuje rôzne nástroje na jej dosiahnutie a predovšetkým, aby bola zabezpečená kontinuita pri poskytovaní dostatočného rozsahu informácií. Ide predovšetkým o poskytnutie súčinnosti pracovnému výboru pre komunikáciu. Okrem toho v rámci rezortu sa zriaďuje **Komisia komunikačných aktivít MPSVR SR**, ktorej cieľom je realizovať stretnutia za účelom šírenia informácií o procese zavedenia eura, čo znamená dôležitý krok aj v prípade sociálne znevýhodnených skupín, napríklad ľudí so zdravotným postihnutím (nevidiaci, slabozrakí, nepočujúci, osoby s duševnými poruchami a poruchami správania sa, ľudia v zariadeniach sociálnej starostlivosti, starší a starí ľudia, deti v detských domovoch, klienti v resocializačných zariadeniach, bezdomovci, marginalizované rómske komunity a podobne). Tieto kroky si vyžadujú úzku spoluprácu s mi-

movládnymi organizáciami, ktoré zastrešujú jednotlivé sociálne znevýhodnené skupiny, ako aj so splnomocnenkyňou vlády pre rómske komunity.

Prvé dve stretnutia sa už konali so zástupcami mimovládnych organizácií, a to s prezidentom Slovenskej humanitnej rady, predsedom Jednoty dôchodcov na Slovensku, s predsedom Únie nevidiacich Slovenska, prezidentkou Republikového centra nepočujúcich, predsedom Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím (ZPMP SR) a riaditeľkou Republikového centra ZPMP SR, v priebehu mesiaca septembra tohto roku.

Ďalšími dôležitými krokmi sú:

- vytvorenie špeciálneho banneru

na internetovej stránke MPSVR SR k problematike zavedenie eura

- zavedenie novej rubriky na internetovej stránke MPSVR SR za účelom zverejňovania odpovedí na predpokladané otázky týkajúce sa zavedenia eura v rezorte
- zabezpečenie jednej z cyklu publicistických televíznych relácií o problematike rezortu venovanej otázkam súvisiacim so zavedením eura a zameraním na sociálne znevýhodnené skupiny
- príprava informatívnych letákov k jednotlivým dávkam a príspevkom podľa cieľových oblastí a ich distribúcia na úrady práce, sociálnych vecí a rodiny.

Posledný krok sa bude realizovať až po zverejnení konverzného kurzu Radou Európskej únie a za spolupráce Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Letáky budú obsahovať informácie o spôsobe zaokrúhľovania súm dávok a príspevkov, ako aj jednoduché názorné príklady.

Zámerom MPSVR SR je prostredníctvom vyššie uvedených krokov dosiahnuť bezproblémový a plynulý prechod na menu euro a zároveň kľásť väčší dôraz na zvyšovanie informovanosti, predovšetkým ich včasné poskytovanie a zároveň ich dostatočný rozsah vzhľadom na sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva.

Peter Sika

štátny tajomník MPSVR SR
Snímka: Valéria Zacharová

Čo prezradil prieskum

Počas nášho nedávneho stretnutia so štátnym tajomníkom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ma inšpiroval návrh, ktorý na tomto stretnutí odznel, a to urobiť prieskum o tom, aký je názor občanov na zavádzanie eura. Preto som sa s dvoma kolegami narychlo rozhodol v niektorých z našich členských organizácií, ktorých je spolu 178, malý prieskum vykonať.

Aj keď sme nemali k dispozícii štatisticky dostatočne veľkú vzorku respondentov, môžem potvrdiť, že zavedenie eura naisto očakáva od januára 2009 asi 15 percent z nich. V otázkach zavádzania eura nemá jasno približne 55 percent našich opýtaných. Až 35 percentám spomedzi našich respondentov na zmene meny na euro Slovensku nezáleží. Príjemne nás však prekvapili odpovede našich responden-

tov spomedzi bezdomovcov v Bratislave a v Košiciach, ale len tých, ktorí neholdujú alkoholu. Tí sa na euro doslova tešia. Od ostatných bezdomovcov, ktorým alkohol nie je až tak lahostajný alebo od drogovovo závislých respondentov, pri ktorých sme sa tiež pristavili s našimi otázkami o eure, sme sa dozvedeli, že im je euro „fuk“. Nezáleží im, čím sa bude platiť, len aby mali uspokojené svoje hlavné životné potreby. Pri návšteve špecifickej skupiny hazardných hráčov, kde sme taktiež oslovili niekoľko osôb, a to v Banskej Bystrici a v Košiciach, bolo pre nás vykonanie prieskumu doslova riskantné, vzhľadom na ich negatívne, až agresívne správanie sa.

Navštívili sme aj tri domovy dôchodcov na Slovensku, ktorých adresy na ich požiadanie neuvádzame. Môžeme však konštatovať, že klienti týchto zariadení

Ivan Sýkora, prezident SHR.

majú úplne skreslené predstavy o mene euro a jej zavádzaní na Slovensku.

Zistili sme, že čerpali poznatky na túto tému len z novín a tie vôbec nekonzultovali s bankami ani okresnými úradmi ani so žiadnymi odborníkmi. Niektorí si dokonca myslia, že mena euro je už na Slovensku zavedená a oni spadli „holými nohami do trnia“.

Z našich prieskumov vyplynulo, že niektorí spomedzi starších respondentov majú naozaj veľmi veľké obavy, až strach, aby neboli vyčlenení z domovov dôchodcov a nemuseli z nich odísť preč, pretože vedia, že mnohí po zavedení eura dostanú na výplatu okolo 200 euro a sú z toho šokovaní. Boja sa, že im to nebude stačiť

na to, aby si mohli zaobstarať potrebné lieky a zároveň, aby v domove dôchodcov mohli naďalej zostať.

Pomerne často sme zaznamenávali konštatovanie opýtaných, že zdražovanie potravín, zvyšovanie cien energie, bude pokračovať aj v budúcom roku ešte pred zavedením eura. Myslia si, že dodávateľia elektrickej energie, plynu a vody s tým počítajú, že takéto zdražovanie pred zavedením eura im nebude až natoľko vyčítané, ako keby toto zdražovanie uskutočnili po zavedení eura, po 1. januári 2009.

Slovenská humanitná rada však

môže prostredníctvom časopisu Humanita naďalej šíriť adekvátne informácie týkajúce sa zavedenia eura tak, aby naša čitateľská verejnosť získala čo najširšie a čo najobjektívnejšie potrebné poznatky týkajúce sa eura. Budeme rokovať aj s našimi partnermi a ak sa nám podarí zabezpečiť podmienky na stretnutie so zástupcami našich členských organizácií, uskutočnime stretnutie, kde budeme informovať našich členov o zavádzaní eura a dosahov eura na život našich členov.

Ivan Sýkora
prezident SHR
Snímka: mš

Prístup k informáciám o mene euro pre všetkých

Európska únia je spoločenstvom demokratických európskych krajín, oddaných myšlienke spolupráce mieru a prosperity. Propaguje spoluprácu Európanov, podporuje ich jednotu a zároveň chráni ich rôznorodosť. Všetci občania Európskej únie majú demokratické právo zúčastňovať sa na spoločenskom a ekonomickom živote v komunite, v ktorej žijú. Prístup k informáciám je nevyhnutný pre začlenenie sa do života. Len informovaní občania môžu ovplyvniť a monitorovať rozhodnutia, ktoré ovplyvňujú ich životy a životy ich rodín. Toto sa týka aj politiky a práce Európskej únie, ktorá čoraz väčšmi ovplyvňuje životy svojich občanov. V neposlednom rade, nová „informovaná spoločnosť“ má vynikajúce predpoklady pre používanie a pochopenie informačných systémov, ktoré sa v súčasnosti vyvíjajú.

Napriek tomu, súčasné štruktúry odopierajú prístup k informáciám veľkému počtu ľudí s ťažkosťami v čítaní, písaní a porozumení textu. Dôvody, prečo majú ľudia problémy s gramotnosťou a porozumením sú rôzne, napríklad: mentálne postihnutie, iné postihnutie vplývajúce na schopnosť čítať a porozumieť, obmedzené formálne vzdelanie, sociálne problémy, ak sa ich materinský jazyk odlišuje od jazyka v ich komunite (imigranti).

Štandardné pravidlá OSN vyzývajú vlády, aby sprístupnili všetky verejné informačné služby a dokumenty pre rôzne skupiny ľudí s postihnutím a aby povzbudzovali médiá, aby svoje služby sprístupnili a zjednodušili pre všetkých. Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v článku 9 tiež rieši

Iveta Mišová, Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR.

otázky prístupnosti, prístup k informáciám nevynímajú.

Čo potrebujú ľudia s mentálnym postihnutím a ich rodiny v súvislosti s prechodom na EURO?

Predovšetkým dostupné a zrozumiteľné informácie. „Schopnosť čítať dáva ľuďom obrovské množstvo sebedovetia, umožňuje im rozšíriť svoj pohľad na svet a mať kontrolu nad svojím životom. Prostredníctvom čítania sú ľudia schopní zdieľať svoje myšlienky, nápady, skúsenosti a rastú po svojej ľudskej stránke.“ (IFLA Smernice 1997).

Nie každý však vie čítať plynule a spôsob, akým sú informácie podávané, môže vylúčiť mnohých ľudí, predovšetkým tých, ktorí majú problémy s gramotnosťou a porozumením. Namiesto toho, aby ich informácia obohatila, je im odopretý prístup k nej. Vytvára sa bariéra medzi „informáciou obohacujúcou“ a „informáciou ochudobňujúcou“, čo ľuďom sťažuje byť rovnoprávnymi občanmi a plne sa zúčastňovať na živote spoločnosti.

Organizácia Inclusion Europe so svojimi členmi vytvorila Smernicu (sprievodcu) pre ľahko čitateľné texty – EASY TO READ (ETR). Ľudia, ktorí píšu texty a poskytujú informácie pre občanov s ťažkosťami v čítaní, písaní, či porozumení textu, v nej nájdu užitočného spoločníka pri tvorbe ľahko čitateľných materiálov. Táto publikácia nepochybne prispieva k boju proti vylúčeniu veľkej časti európskej populácie.

Jej cieľom je pomôcť a podporiť vlády a organizácie vo vytváraní informačných služieb a dokumentov prístupných pre každého. ETR materiály na miestnej, národnej a európskej úrovni, ktoré sú ľahko zrozumiteľné a podávajú svoj odkaz jasne, sú užitočné pre všetkých, nielen pre ľudí s problémami s gramotnosťou.

Veľmi dôležité je tiež nezameriavať sa iba na písanú formu informácií. Sprievodnou otázkou pri akomkoľvek poskytovaní informácií by malo byť „Ktorý spôsob prenosu informácie je najlepší? Ako môže byť čo najviac zrozumiteľný?“ Toto môže vyústiť napríklad do publikácií založených predovšetkým na obrázkoch a grafike...

Ľudia s mentálnym postihnutím potrebujú informácie, ktoré sú nielen ľahko čitateľné, ale aj ľahko zrozumiteľné. Počas tvorby ľahko čitateľných materiálov je nevyhnutné konzultovať s cieľovou skupinou výber relevantnej témy, proces písania textu i finálnu podobu publikácie. To zabezpečí, že poskytované informácie budú skutočne ľahko prístupné a zvýši sa počet potenciálnych čitateľov.

Čo je to Easy to read?

Ľahko čitateľné (Easy-to-read) informácie v tlačenej forme nemusia byť najlepším riešením pre všetkých. Treba zvážiť aj použitie iných formátov, ako

napríklad: audio pásky, video, interaktívne médiá... Odpoveď na otázku, či je text ľahko čitateľný a ľahko-zrozumiteľný vo veľkej miere závisí od schopností a skúseností čitateľa. Niektorí ľudia dokážu prečítať oficiálne dokumenty, zatiaľ čo iní budú mať problém porozumieť i krátkym článkom v populárnych časopisoch či novinách.

Koncept ETR preto nemôže byť univerzálny a nie je možné napísať text, ktorý sa prispôbi schopnostiam všetkých ľudí s problémami s gramotnosťou či porozumením. I tak je však ETR materiál všeobecne charakterizovaný používaním jednoduchého, priamočiareho jazyka, jednej hlavnej myšlienky vo vete, jasnej a logickej štruktúry, vyhýbaním sa technickému jazyku, skratkám a iniciálam...

Spôsob, akým je dokument štruktúrovaný, je veľmi dôležitý. Obsah by mal mať jasný a logický sled. Všetky nepotrebné myšlienky, slová, vety alebo frázy by mali byť odstránené.

Je relatívne jednoduché písať o veciach, ktoré sú jednoduché a konkrétne, oveľa ťažšie je písať zrozumiteľne o abstraktných konceptoch. Pokiaľ to je možné, treba sa abstrakcii vyhnúť. V opačnom prípade treba abstraktný koncept ilustrovať

prostredníctvom konkrétnych príkladov.

Písať v ľahkom, priamočiaram jazyku neznamená písať detinsky. Väčšina informácií je adresovaných dospelým čitateľom a musí byť prezentovaná vo forme primeranej veku.

Prezentácia informácií je taktiež veľmi dôležitá. Fotografie, obrázky alebo symboly by mali podporovať text vždy, keď je to možné s cieľom uľahčiť porozumenie. Tieto ilustrácie tiež musia byť ľahko zrozumiteľné a musia jasne zodpovedať textu. Aj spôsob, akým je text s ilustráciami na stránke uložený, je dôležitý...

Ľudia s mentálnym postihnutím majú zníženú intelektovú kapacitu, čo obyčajne vplyva na schopnosť porozumieť svetu, v ktorom žijú. V súčasnosti majú deti a mladí s mentálnym postihnutím možnosť vzdelávať sa v škole. Mnohí sa naučia čítať a písať. Ale – slovná zásoba, s ktorou narábajú, je často obmedzená na funkčné slová a frázy, ktoré sa týkajú každodenných situácií. To znamená, že mnohí z nich poznajú slová, ktoré sú dôležité v každodennom kontexte, ale často majú ťažkosti so slovami, ktoré sú neobyčajné, veľmi dlhé alebo zložité.

Jedným z odporúčaní je konzultovať

prípravu dokumentov s ľuďmi s mentálnym postihnutím. Vďaka tomu môže byť text skutočne zrozumiteľný.

V súvislosti s prechodom na euro majú ľudia s mentálnym postihnutím rovnaké základné informačné potreby ako ktokoľvek iný. Rozdiel je v zrozumiteľnosti podania informácií. Okrem týchto základných informácií potrebujú aj rady ako robiť veci, ktoré ostatní občania dokážu bez pomoci. Príklad: naučiť sa poznať nové bankovky, vedieť rozoznať ich hodnotu, naučiť sa používať ich. Pre rodiny s členom s mentálnym postihnutím by bolo vhodné zrealizovať informačné semináre.

Nemali by sme zabúdať na to, že ľudia s mentálnym postihnutím sú tiež občanmi našej krajiny, a preto majú právo byť účastníkmi na politickom a ekonomickom živote svojej komunity. Každá krajina, Slovensko nevyvímajúc by si preto mala starostlivo zvážiť, ako bude týmto občanom poskytovať informácie o najdôležitejších právach a povinnostiach, ktoré sa týkajú ich života a samozrejme vyvinúť na to príslušnú snahu.

Mgr. Iveta Mišová,
Združenie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím v SR
Snímka: mš

Starší ľudia a zavedenie eura

Jednota dôchodcov na Slovensku je jedno z najväčších, ak nie najväčšie občianske združenie v SR. Má vyše 70 tisíc členov. Aj my, dôchodcovia, ktorých zastupujem, máme právo vyjadrovať sa na tému príprava na euro. My, seniori, rešpektujeme rozhodnutie štátnych orgánov o tom, že Slovensko sa chystá k 1. januáru 2009 prejsť na spoločnú európsku menu.

Očakávali sme od seniorov ako odpoveď na toto rozhodnutie väčší strach z toho, či to seniori prežijú, obavy či sa po zavedení eura niečo zhorší v živote seniorov či nie. Trochu nás upokojuje tvrdenie zástupcu Národnej banky Slovenska, že dôchodcom sa dôchodky s prijatím meny euro trochu zvýšia, aj keď to nepôjde tak rýchlo ako príjmy ostatného obyvateľstva v produktívnom veku, čo je ale pochopiteľné, vzhľadom na súčasnú situáciu vo výške príjmov týchto dvoch rozdielnych príjmových skupín.

Nás zaujíma skôr to, čo sa bude diať po prijatí eura. Hovorili sme na túto tému aj so seniormi v Slovinsku a ďalších štátoch, kde už majú euro zavedené. Upo-

zorňovali nás na niektoré veci, ktoré sú typickým sprievodným javom prijatia eura. Konkrétne nás upozorňovali: „Dávajte si pozor na rast cien!“ To hovorili seniori vo všetkých štátoch, ktoré už euro prijali. Aj keď sa všade zdôrazňovalo, že ceny neporastú, predsa len to kúsili aj slovenskí seniori sami, keď vycestovali do štátov, kde sa už platí eurami. Pri nákupoch sa im čochvíľa v peňaženkách nahromadila značná kôпка euro mincí, napríklad aj „jednocentoviek“. Slováci sú veľkorysí a mnohí mávali nad takými malými výdavkami rukou. Ale, chyba. Takáto veľkorysosť nie je namieste, nechávať malé mince, napríklad, desať centov sprepiťné, pretože 10 centov nie je 10 halierov, ale aspoň 3,40 Sk a na dôchodcovské pomery aj to sú peniaze.

Veľmi dobré skúsenosti získali naši seniori v Slovinsku napríklad, s euro-kalkulačkami. Po týchto slovinských skúsenostiach sme na vládnej konferencii k prijatiu eura navrhli zavedenie euro-kalkulačky aj pre seniorov, lebo mnohí už nedokážu prepočítavať menu „z hlavy“.

Najväčší strach vznikol u seniorov

Kamil Vajnorský, predseda Jednoty dôchodcov na Slovensku.

preto, že v čase zavedenia meny euro, v roku 2009 bude výška priemerného starobného dôchodku asi 260 euro. Ak sa ale obzrieme okolo seba, zistíme, že naši najbližší susedia v Rakúsku majú minimálny dôchodok na úrovni 700 euro. Najväčší strach, ktorý slovenskí seniori prejavujú z prijatia eura, pramení z toho, že sloven-

ský senior sa stane akýsi chudobný príbuzný vo vzťahu k seniorom iných krajín, kde už mena euro platí. Ďalšia obava seniorov spočíva v tvrdení, že na Slovensku s eurami z vyplácaných dôchodkov ešte ako tak vyžijeme. Ale, ak sa slovenskí seniori presunú cez hranice do iného štátu, zistia, že by tam radšej nemali ani cestovať. Lebo, za našimi hranicami si z peňazí zo svojho dôchodku nebudú môcť nič dovoliť kúpiť.

Spoliehame sa, že časť problémov, spojených so zavedením eura sa bude riešiť, tak ako avizovala ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Viera Tomanová, a to prijatím veľkej novely Zákona o sociálnom poistení. Čo by sme radi v tejto novele videli? Predovšetkým chceme, aby sa zabezpečil postupný rast dôchodkov v Slovenskej republike na úroveň štátov spoločnej európskej meny. Ak sa mzdy na Slovensku budú približovať k európskym mzdám, nech sa aj dôchodky približujú k európskym dôchodkom. Pomer výšky dôchodkov ku mzdám má však v súčasnosti klesajúcu tendenciu. Určite ste si všimli, že priemerný slovenský dôchodok v pomere k priemernej mzde v SR sa začína znižovať.

Keď som začínal vo funkcii predsedu Jednoty dôchodkov na Slovensku, predstavovala výška priemerného dôchodku takmer 48 percent priemernej mzdy v národnom hospodárstve a teraz predstavuje okolo 44,5 percenta tejto priemernej mzdy. To znamená, že začína klesať priemerný dôchodok na Slovensku na minimum, ktoré stanovila Medzinárodná organizácia práce. Je to jav, ktorý nás privádza do nepriaznivej situácie. Predovšetkým treba, prostredníctvom veľkej novely Zákona o sociálnom poistení zabezpečiť udržanie zdrojov pre fungovanie dôchodkového systému. Nevieť, či sa to popri tomto trende, ktorý na Slovensku je, podarí. Stále zdôrazňujem, že krok zavedenia 2. dôchodkového piliera bol unáhlený, predčasný. Pretože obráť Sociálnu poisťovňu o polovicu príjmov a potom hľadať náhradné zdroje, nebolo príliš dobre premyslené. Keď som hovoril o zavedení 2. dôchodkového piliera na Slovensku s českými kolegami, dozvedel som sa, že obdivujú Slovensko za odvahu s akou sa 2. dôchodkový pilier zaviedol, ale že oni by v Českej republike nepostupovali podobným spôsobom. Pretože považujú za potrebné najprv dosiahnuť hlavný cieľ – stabilizáciu prvého dôchodkového piliera a potom zaviesť aj 2. dôchodkový pilier a nie opačne.

Cieľom našej organizácie (a súvisí to so zavedením meny euro) je, aby sa vytvoril spravodlivý dôchodkový systém. Jedným z cieľov celej našej slovenskej spoločnosti by vlastne malo byť vytvorenie jedného univerzálneho dôchodkového zákona. To znamená, aby sa už nestávalo, že ten, kto odišiel koncom roka 2003 do dôchodku, mal o sto percent nižší dôchodok než jeho rovesník, ktorý odišiel do dôchodku 1. januára 2004, pričom mali rovnaké platy a rovnaké odvody do Sociálnej poisťovne.

Čo chce urobiť Jednota dôchodcov na Slovensku pre pokojné zavedenie meny euro?

Spoločne so Slovenskou humanitnou radou, aj so zástupcami iných mimovládnych organizácií, sme hovorili na stretnutí aj so štátnym tajomníkom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR o nedostatkoch a nežiaducich javoch, ktoré treba odstrániť, („vychytať muchy“), ktoré by mohli spôsobiť zhoršenie života rizikových skupín obyvateľstva. Radi by sme sa oveľa intenzívnejšie venovali poradenskej činnosti súvisiacej so zavedením eura a kontrolnej činnosti cenových relácií po

prijatí eura. Predložili sme návrhy ministerstvu financií, ministerstvu hospodárstva, Národnej banke Slovenska a veríme, že časť našich návrhov bude prijatá a už pred rokom 2009 aj zrealizovaná.

Zmena, ktorá súvisí s prijatím meny euro, bude obrovská. Takáto zmena sa nestáva často a ako občan som rád, že dôjde k prechodu meny na euro. Som si vedomý, že tento krok pomôže národnému hospodárstvu. Myslím si, že netreba mať strach z toho, že k nám prestanú zo zahraničia chodiť potenciálni investori. Som presvedčený, že každý na Slovensko aj po prijatí meny euro rád príde už aj preto, že zaniknú komplikácie súvisiace s prepočítavaním kurzov slovenskej koruny na euro a podobne. Slovensko nevstupovalo do Európskej únie ako prvé, ale som svojím spôsobom hrdý na to, že Slovensko vstúpi do eurozóny trocha skôr ako ktorýkoľvek z jeho susedov v stredoeurópskom a východoeurópskom regióne.

Kamil Vajnorský
predseda Jednoty dôchodcov
na Slovensku

Snímky: Valéria Zacharová
a Margita Škrabáľková

Očakávaná, predstavy a obavy nevidiacich a slabozrakých občanov v súvislosti so zavedením eura

Sústredím sa na to, čo je špeciálne pre skupinu zrakovo postihnutých. Pre slabozrakých i nevidiacich je najdôležitejšie naučiť sa rozpoznávať platidlá – bankovky a mince euro. Z tohto hľadiska môžeme byť veľmi spokojní, pretože bankovky eura sú vynikajúce. Pre zrakovo postihnutých sú riešené lepšie ako slovenské koruny. Prečo lepšie? Pretože sú lepšie farebne riešené. Omnoho lepšie vidieť rozdiely farieb medzi jednotlivými bankovkami eura ako na slovenských korunách.

Vyskúšali sme prístroj, ktorý na základe farby veľmi dobre rozoznáva hodnoty bankoviek eura. Ale slovenské koruny tento prístroj podľa farebnosti dobre nerozoznáva. Pre slabozrakých ľudí budú bankovky eura veľmi výhodné, pretože aj rozmerovo sú veľmi dobre rozlíšiteľné a takisto mince rôznej číselnej hodnoty sa dajú dobre odlišiť. Ale ako bankovky, tak aj mince sa musia slabozrakí naučiť aj dobre používať. Budeme mať k dispozícii šablónu, s ktorou sa dajú rozpoznávať aj bankovky, aj mince. Treba sa s ňou však naučiť pracovať.

Na tému euro sme mali s Národnou bankou Slovenska najmenej tri rokovania, ktoré pokračovali celý tento rok. Uskutočnilo sa i rokovanie so zástupcami Európskej banky. Získali sme aj knihu, ktorá nám, slabozrakým a nevidiacim pomôže pri učení sa ako narábať s bankovkami a mincami eura. Túto knihu budeme distribuovať prostredníctvom našich organizácií zdarma.

Zväčšovať a nie zmenšovať

Dotknem sa aj druhého problému, a to duálneho zobrazovania cien v eurách i v korunách. Sú predpisy, ktoré hovoria o tom, že do konca budúceho roku sa musia zobrazovať väčšími číslami ceny tovarov v korunách a menšími v eurách a potom to bude naopak: väčšími číslami ceny v eurách a menšími v korunách. Boli by sme veľmi radi, keby tie menšie čísla boli minimálne také veľké ako sú dnes. Aby do konca budúceho roka boli ceny v eurách zobrazované v takej veľkosti ako sú dnes zobrazované v korunách. Treba však celkove skôr zväčšovať rozmery čísel, nie ich zmenšovať, lebo zrakovo postihnutí na ceny vyobrazené príliš malými číslicami dobre nevidia. To sa týka nielen

Branislav Mamojka, predseda Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska

slabozrakých, ale podstatne väčšieho počtu ľudí, aj tých, ktorí nie sú našimi členmi. Nazdávame sa, že asi polovica starších občanov má určité problémy so zrakom a to je vážna vec.

Aj otázka webových stránok, ktoré sa pripravujú v súvislosti so zavedením eura, je veľmi závažná. Prístup na webové stránky je už u nás regulovaný zákonom a príslušným výnosom o štandardoch, ktorý hovorí o tom, ako majú byť webové stránky prístupné. Táto prístupnosť bude povinná od augusta budúceho roku, to znamená už v čase blízko prechodu na euro.

Upozorním ešte na dve veci. Nestačí, ak bude napríklad, údaj v korunách označený červenou farbou a údaj v eurách zelenou, pretože farboslepý človek to nerozlíši. Nesmie sa stávať ani to, aby pri duálnom zobrazení cien malo slúžiť na rozlíšenie len odlišné podfarbenie podkladu a nič iné. Ani to pri uvádzaní cien v korunách a cien euro nestačí človeku, ktorý má problémy so zrakom. Všetky podmienky pre duálne zobrazovanie cien musia byť zo zákona splnené. Sme pripravení poradiť, ako najlepšie duálne zobrazovať údaje o cenách. Ak nebude toto duálne zobrazovanie v druhom polroku budúceho roku presne podľa zákona, urobíme „veľký rozruch“.

Jasná tlač

Chcem upozorniť aj na to, ako treba sprístupniť písomné informácie nevidiacim a slabozrakým. Pripravuje sa veľa plagátov a veľa informačných brožúr. Mnoho

informácií sa však píše akoby ani neboli určené na čítanie. Pre veľmi drobné písmo si niektoré informácie väčšina ľudí neprečíta. Ťažko čitateľné je aj červené písmo na čiernom podklade a naopak, ako aj žlté na oranžovom podklade alebo i písmo natlačené na obrázkoch. Takéto texty sú ťažko prístupné. Hoci o tom nehovorí žiadny zákon ani predpis, myslím si, že treba rešpektovať zásady jasnej tlače, ktoré znamenajú, že písmo by malo byť na rovnomernom podklade a vytlačené kontrastne. Veľké problémy pri čítaní spôsobuje aj šikmé písmo - „kurzíva“, aj písmo s pätkami, ale aj písmo na lesklom papieri, ktorý spôsobuje nepriaznivé odrazy.

Informácie o eure na nosičoch

Ďalšia vec, ktorú by sme potrebovali, sú zvukové nahrávky daných príslušných materiálov, o ktorých sme sa dohodorili s Národnou bankou Slovenska. Budú sa realizovať na CD-R a DVD nosičoch, videokazetách a podobne. Dostal sa nám do rúk aj veľmi dobrý, asi trojminútový záznam popisu bankoviek eura a ich ochranných znakov nahraný na spôsob hovoriacich a spievajúcich blahoželaní, ktorý bol vyrobený pre obyvateľov Malty. O niečom podobnom sa uvažuje aj na Slovensku. Ak by sa to v spolupráci s Národnou bankou Slovenska podarilo, bolo by to veľmi zaujímavé. Nie je to však ľahké (ak by išlo o preklad) - všetky potrebné informácie vtesnať do troch minút tak, aby boli vypovedané jasnou a zrozumiteľnou rečou.

Opatrení, ktoré by sme potrebovali, aby sa zrealizovali a aby sa ľudia mohli včas bližšie oboznámiť s bankovkami euro, je viac. Aj v súčasnosti organizujeme kurzy rozpoznávania peňazí pre ľudí, ktorí stratili zrak v dospelosti a nie sú to jednoduché kurzy, ale potrebné zručnosti sa dajú naučiť. Ak však začnú zo dňa na deň platiť nové bankovky, ako chceme dokázať, aby ich vedel hneď rozoznávať aj ťažko zrakovo postihnutý, slabozraký človek? Potrebujeme na to inštruktorov, kurzy a potrebujeme ich vopred. Nemôžeme však naučiť rozoznávať bankovky na základe nejakého popisu alebo na nejakých imitáciách. Na to treba mať vopred modely skutočných bankoviek eura. Potrebujeme tiež vedieť, aký zvuk majú mince a vedieť ich presne rozoznávať, aj podľa toho, čo je na nich zobrazené, aký majú tvar, priemer... Preto sme sa rozhodli pre reliéfne zobrazené obrázky mincí, a to z jednej, aj z druhej strany. Musia byť urobené podľa platných predpisov, ktoré však dovoľujú len určité zobrazenie. Reliéfne zobrazenie modelov mincí je dovolené v polovičnej alebo dvojnásobnej veľkosti. Minimálne dvojnásobné zobrazenie mincí zrakovo postihnutým vyhovuje. Nadviazali sme preto kontakty

s kremnickou mincovňou prostredníctvom Národnej banky Slovenska. Radi by sme mali dvojnásobne zväčšené reliéfne obrázky mincí z obidvoch strán. Potom by sme potrebovali aj skutočné zobrazenie mincí, ale už bez reliéfov, aby sme neporušili zákon, ale aby sme sa mohli presne oboznámiť s tvarom jednotlivých mincí. Technicky to nie je problém.

Kalkulačky pre slabozrakých

Hovorilo sa aj o kalkulačkách. Slabozrakých a starších ľudí, ktorí majú nejaký problém so zrakom je veľmi veľa. Mnohí z nich však majú problém s používaním kalkulačky. Ak sa budú vyberať druhy kalkulačiek na prepočet eura pre ľudí, ktorí sú slabozrakí, mali by sa vybrať v dostatočnom predstihu pred zavedením meny euro a najmä mať kontrastné číslice. Dobře vyrobená kalkulačka pre slabozrakých, je zároveň dobrá pre všetkých. Uvítali by sme aj hovoriace kalkulačky, ktoré vo svete už existujú. Žiaľ, sú podstatne drahšie ako bežné kalkulačky, hovoria cudzím jazykom a stoja viac, než tisíc korún. Vyrábajú sa však už napríklad, pre obyvateľov ostrova Cyprus. Na Slovensku bolo niekoľko pokusov o výrobu slovensky hovoriacich kalkulačiek. Ich ceny by boli privysoké. Do

znesiteľnej ceny by sa však mala zmestiť kalkulačka, ktorá sa pripravuje ako euro-kalkulačka a ktorá bude mať funkcie bežnej kalkulačky, ale s viacerými konštantami, takže bude funkčná aj po zavedení eura a ak by sa dala so slušným príspevkom pre skupinu zrakovo postihnutých ľudí vyrobiť, bolo by to veľmi dobre, to je však v súčasnosti len sen.

Nutnosť kurzov

Kurzy, v ktorých sa zrakovo postihnutí pripravujú na euro sú nutné aj preto, že sa nemôže stať, aby sa ľudia prístupujúci k novým platidlám, ktoré prídu, stali zrazu nesamostatnými, závislými, ale aj ľahko „oklamateľnými“, najmä ak by si nemali ako overiť, či im vyplatili alebo vydali, napríklad pri nákupe, správne. Nebolo by dobré, aby sme sa v oblasti samostatnosti a bezpečnosti vracali do minulosti, keď sme už v tomto smere veľmi dávno pokročili vpred. Preto sú potrebné dobré, kvalitné kurzy, prístupné webové stránky, jasné tlačové informácie...

Branislav Mamojka
predseda Únie nevidiacich
a slabozrakých Slovenska
Snímka: Valéria Zacharová

Potrebujeme praktické, konkrétne i vizuálne Informácie

Rómovia, ako viete, tvoria skupinu obyvateľstva, kde je veľa detskej populácie a veľa mladistvých medzi 16-18 rokov veku. Na svojich služobných cestách, ktoré som absolvovala, som navštívila veľa osád. V nich žijú Rómovia v segregovanej pozícii, oddelení od spoločnosti a akákoľvek informácia sa k nim dostáva veľmi ťažko. Na strednom a východnom Slovensku v segregovaných lokalitách žije asi 160 tisíc, zo spoločnosti vylúčených jednotlivcov. Nemáme zmapované južné Slovensko, ale predpokladá sa, že na juhu Slovenska žije ešte viac, ale zväčša maďarsky hovoriacich obyvateľov. Sú to Rómovia, s ktorými tiež treba pracovať. Žijú v podobných podmienkach ako Rómovia na východe Slovenska.

Aby sme mohli pôsobiť v rámci euro kampane, nástrojovej politiky a stratégie efektívne, musíme dobre poznať svoju cieľovú skupinu a jej prístup k očakávaným zmenám. Nazdávame sa, že na Slovensku žije asi 320 tisíc Rómov. V rámci spolupráce so starostami obcí a primátormi miest, kde žijú väčšie skupiny Rómov v separo-

V rámci informačnej kampane pred zavedením eura je samozrejme a náš úrad si to zobral za svoje, aby sme sa prihovrili cieľovej skupine ktorej záuj-

my predstavujeme, tak, aby informáciám o eure rozumeli, aby sa prijali také informačné stratégie, ktoré by Rómom oslovili a nie nastrašili.

vaných či segregovaných komunitách, sa v roku 2003 uskutočnilo sčítanie obyvateľov. Toto sčítanie má rôzne znaky a nemôžeme hovoriť, že sú identické, pretože iný údaj máme z oficiálnej štatistiky a iný údaj od sociálnych pracovníkov. Teda, musíme nájsť taký spôsob či „modus vivendi“, ktorý osloví celú cieľovú skupinu.

Upozorňovali sme na to, že cieľová skupina Rómov je veľmi citlivá a tvoria ju často také komunity, v ktorých je stopercentná nezamestnanosť. Sú lokality, v ktorých žijú aj takí obyvatelia, ktorí sa nemôžu uplatniť na trhu práce. Keď som prišla do jednej z takých lokalít, povedali mi jej obyvatelia: „Rýchlo prijmite to euro, lebo dostávame podporu len 7 tisíc korún. Ale keď to bude po prijatí eura krát 32, bude nám lepšie. Nemôžete to prijatie eura urýchliť?“ V tomto duchu sme už dostali aj viacero listov. Našu kampaň sme však postavili na realite. Musíme Rómom pomaličky vysvetľovať, hovoriť im pravdu, že to bude delené a nie krát.

Urobili sme analýzu a sústredili sme sa v nej najmä na Banskobystrický, Prešovský a Košický kraj. Volili sme také nástroje, ktoré sú použiteľné a predovšetkým také, aby oslovili cieľovú skupinu, najmä v rómskom jazyku. Dorozumievacím jazykom Rómov je najmä rómsky jazyk. Podľa našich poznatkov z južného Slovenska, niekde budeme musieť využiť aj maďarský, nielen rómsky a slovenský jazyk. Medzi Rómami sú väčšinou absolventi špeciálnych škôl. Z našich rozhovorov s Rómami, ktorým sme dali prečítať brožúrky týkajúce sa zavádzania eura, vyplynulo, že im absolútne nerozumejú. Bude treba ich prepracovať tak, aby im porozumeli. To znamená, upraviť a prispôbiť tieto texty v rómskom jazyku tak, aby im porozumeli. Využijeme pritom aj program sociálnej práce a ďalšie nástroje, ktoré sú prístupné a ktoré možno využiť.

K špecifikám sociálnej práce s ľuďmi z rómskych komunit žijúcimi na okraji spoločnosti môžem povedať, že ich schopnosť spracovať potrebné dané informácie týkajúce sa zavádzania eura je minimálna. Schopnosť porozumieť odbornému výkladu je takmer nulová. Schopnosť čítať a porozumieť slovenskému textu je minimálna a v rómskom jazyku obmedzená, pretože rómsky jazyk sa nepoužíva ako dorozumievací. Stretla som sa s odporom k písaným materiálom. Mnohí Rómovia sú, okrem iného, aj ľahko manipulovateľní a informácie nedokážu často ani sami spracovávať. Preto je veľmi dôležité ich viesť. Pre nich je najpodstatnejšie riešenie každodenných problémov prežitia zo dňa na deň.

Musím upozorniť na častú závislosť mnohých Rómov od úzerníkov a možnosti ich prežitia len v rámci sociálnej siete. Pristavím sa však pri probléme úžery. Z praxe mám poznatky, že už teraz niektorí úžerníci učia Rómov, ktorí sú im dlžní peniaze, koľko budú od štátu dostávať po zavedení eura a koľko im majú potom platiť v eurách. Okrem tohto problému, problémom je aj ich veľmi vysoká nezamestnanosť, čiže sú najmä ekonomicky závislí. Špecifikom vylúčených rómskych skupín je aj to, že pozostávajú z mnohopočetných rodín. Napríklad, počas návštevy Letanoviec som sa opýtala, koľko rómskych rodín tam žije. Zistila som, že tam žije viac takých rodín, ktoré vytvárajú rodinné klany a jedna skupina tam určuje smer života ostatných. Čiže, hrozí tam vysoké riziko manipulácie jedných na úkor druhých. Mnohí z nich nie sú schopní prerátať si peňažné kurzy. V kampani, ktorá sa pripravuje, musíme dokázať odstrániť aj tento problém.

Preto sme upozornili politikov, že môže nastať aj nepriaznivé obdobie, keď si Rómovia uvedomia, že peniaze, ktoré dostanú v eurách, im nebudú stačiť na prežitie ani natoľko ako dnes. Ak to nesprávne pochopia, môže to pre nich znamenať veľmi negatívny zlom. V tomto zmysle by sa mala robiť nielen kampaň, ale aj upravovať príjmy, ktoré budú dostávať tieto rómske komunity od zavedenia eura.

Vo vzťahu k tomu, aká je dôvera medzi väčšinou a menšinou spoločnosťou, môžem povedať, že teraz je tu obojstranne nízky stupeň dôvery. U Rómov treba brať do úvahy ich malú schopnosť prijímať odborné informácie v rómskom jazyku. Bude pre nich veľmi dôležité, aby potrebné informácie o zavedení eura prijímali od dôveryhodných osôb. Mali by to byť osobnosti, ktorým veria. Na Úrade vlády SR už 4. mesiac pôsobí výbor zložený z vysokoškolsky vzdelaných Rómov, ale i nerómov, ktorí sa zaoberajú eurokampaňou a rómske problémy dobre poznajú. V tejto kampani využijú rómsky jazyk, aj vizuálne prostriedky, aby kampaň bola pre Rómov čo najviac zrozumiteľná. Vysvetľovať problematiku prijatia eura budú prostredníctvom dôveryhodných osôb a budú pritom používať veľmi jednoduchý jazyk. Niektoré texty máme pre Rómov už pripravené, ešte ich prerokujeme s Národnou bankou Slovenska, aby boli vhodne implementované texty, ktoré vypracovala Národná banka Slovenska.

Táto kampaň určená Rómom bude veľmi praktická, veľmi konkrétna, s veľmi

prístupnými a zrozumiteľnými informáciami pri danej vzdelanostnej úrovni. Jednotlivé informácie kampane musia mať najmä vizuálnu podobu.

Medzi základné nástroje kampane podporované Národnou bankou Slovenska patrí aj vysielanie Rómskeho národnostného magazínu, ktorý už má v súčasnosti veľmi vysokú sledovanosť (v októbri tohto roku vyše 300 tisíc poslucháčov). V tejto súvislosti veľmi pekne ďakujeme Národnej banke Slovenska za jej ústretovosť.

Ďalej sú to informácie na webových stránkach pre sociálnych terénnych pracovníkov, ktorí naplňajú veľmi dôležitý komunitný program sociálnej práce a nemenej dôležité je aj vydávanie tlačových materiálov, novín pre konkrétne cieľové skupiny. Vo vzťahu k tejto kampani by sme chceli ešte osloviť aj detskú rómsku populáciu detským časopisom. V kampani chceme využiť aj malé divadelné formy i prostredníctvom divadla Romathan. Bude pripravený aj videoklip s piesňou o eure. Veľmi adresne chceme spolupracovať aj so školami. Veľmi úzko spolupracujeme s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ale budeme musieť nadviazať užší kontakt aj s Ministerstvom školstva SR, pretože prostredníctvom pôsobenia na deti sa vychovávajú aj rómski rodičia.

Prijatie eura prinesie so sebou určite novú, vysokú kvalitu života. Je dôležité, aby sme začali s kampaňou, aj s cieľovými skupinami obyvateľstva, ktoré si vyžadujú osobitnú pomoc, aby sme dosiahli to, že vzájomným chápaním a rešpektovaním všetkých zainteresovaných môže byť celá spoločnosť úspešná, ak bude rešpektovaná vo svojich základných špecifikách.

Na záver chcem pripomenúť, aby sme nezabúdali na tých občanov, ktorí zatiaľ nemajú inú možnosť prežitia ako využívať podpornú politiku štátu, ktorí nemajú uznaný svoj iný materinský jazyk za vyučovací jazyk na základných školách a ktorí sa ani nevedia sami prispôbiť nastupujúcim zmenám a smerujú do istej chudoby a segregácie. Preto nástrojová stratégia a politika vo vzťahu k tejto eurokampani musí byť taká, aby sme dali možnosť týmto ľuďom chápať pripravované zmeny. Aby ich začali chápať, musia chcieť zmeniť svoj spôsob života, aby raz mohli povedať, že sú zodpovední za svoj život a za svoje deti.

Anina Botošová
spolnomocnenkyňa vlády SR
pre rómske komunity
Snímka: Valéria Zacharová

Sluchovo postihnutí a zavedenie meny euro

Účastníkov konferencie zaujali príspevky všetkých prednášateľov.

Diskutujeme o zavedení eura v našom štáte s prihliadnutím na problematiku zdravotne postihnutých. V mojom príspevku chcem hovoriť o ľuďoch so sluchovým postihnutím, a tým aj poukázať na veľkú komunikačnú bariéru, s ktorou musia denne zápasit.

Prvé informácie o zavedení eura sme mali možnosť získať z tlače. Pochopenie informácií v písomnej forme však úzko súvisí so schopnosťou sluchovo postihnutých čítať s porozumením. Tu slu-

chovo postihnutých môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Prvá skupina číta s porozumením bez problémov, druhá s problémami - menšími, či väčšími. Väčšinou sú to nepočujúci ľudia, ktorí si text prečítajú, ale nemusia mu porozumieť. Potrebujú pomoc človeka ovládajúceho posunkovú reč nepočujúcich. Informácie môžu získať aj z elektronických médií (rozhlasu a televízie, ale rozhlas je pre sluchovo postihnutých nedostupný). V prípade televízneho vysielania, jediný program tlmočený do

posunkovej reči nepočujúcich sú večerné správy na STV 2, a to len v tom prípade, ak nie je športový prenos. Ďalej je to Televízny klub nepočujúcich - v trvaní 26 minút, 2-krát mesačne. Ináč nič. Diskusné relácie na akúkoľvek tému, súťaže, rozhovory, vzdelávacie programy i Novoročný prejav pána prezidenta republiky, sú preto pre našich nepočujúcich absolútne nedostupné, hoci žijeme už v 21. storočí. Čiastočné riešenie tohto problému vidím v titulkoch - skrytých, či otvorených. Hovorím čiastočné, pretože nám sa tu opäť vracia problematika čítania s porozumením, ale znásobená rýchlym čítaním.

Preto navrhujeme pre sluchovo postihnutých: pripraviť brožúrky s jednoduchším, ľahšie pochopiteľným textom, vyvarovať sa cudzích slov a zložitých výrazov. Pre nepočujúcich navrhujeme pripraviť DVD nosiče s textami, ktoré by boli tlmočené do posunkového jazyka - tlmočníkmi posunkovej reči nepočujúcich alebo samotnými nepočujúcimi osobami a zároveň s titulkami. Nosiče DVD navrhujeme kvôli tomu, že nepočujúci si budú môcť tieto texty púšťať i viackrát. Na záver navrhujeme vysvetliť neznáme pojmy a slová napríklad:

euro - nová mena platná v rámci Európskej únie,

euro-kalkulačky - kalkulačky na prepočet meny - dostane každá rodina.

Všetky diskusné relácie týkajúce sa problematiky zavedenia eura, vysielané najmä verejnoprávnou televíziou, navrhujeme pretlmočiť do posunkovej reči nepočujúcich a zároveň doplniť titulkami. Verím, že zavedenie eura ako platidla bude zároveň i medzníkom v pochopení problematiky nepočujúcich a prístupu k nepočujúcim ako k menšinovej súčasťi našej spoločnosti.

Mária Benková
prezidentka Asociácie Nepočujúcich Slovenska
Snímky: Valéria Zacharová

Pod'akovanie

Redakcia Humanity ďakuje za príspevky v prílohe Humanita Plus na tému: „Zdravotne postihnutí, starší, sociálne znevýhodnení občania a euro“: Viere Tomanovej, ministerke práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Petrovi Sikovi, štátnemu tajomníkovi Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR,

Ivete Mišovej, predsedníčke Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR, Branislavovi Mamojkovi, predsedovi Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Kamilovi Vajnorskému, predsedovi Jednoty dôchodcov na Slovensku, Anine Botošovej, splnomocnenkyňi vlády SR pre rómske komunity, Márii Benkovej, prezidentke Asociácie Nepočujúcich Slovenska. Vďaka patrí

aj Martinovi Šustrovi, z Odboru výskumu Národnej banky Slovenska, Ivanovi Bernátkovi, generálnemu riaditeľovi Sociálnej poisťovne a všetkým tým, ktorí pomáhali a pomáhajú objasňovať problematiku príprav na zavedenie meny euro v SR verejnosti, aj zástupcom dobrovoľných organizácií pôsobiacich v sociálnej oblasti, vrátane členov Slovenskej humanitnej rady.

Euro a jeho história

Euro vo svete

Euro je mena členských štátov eurozóny, ktorú 1. januára 1999 prijalo jedenásť členských štátov Európskej únie, a to: Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko a Taliansko. Od 1. januára 2001 sa začalo platiť eurom aj v Grécku a od 1. januára tohto roku platí euro aj v Slovinsku.

Názov meny „euro“ vybrali predstavitelia členských štátov na summite v Madride, v decembri 1995. Stvárnenie znaku meny euro - € - vzniklo z gréckeho písmena epsilon a má pripomínať kolísku európskej civilizácie – antické Grécko a vyjadruje tiež prvé písmeno slova Európa.

Euro a Slovensko

Podpisom prístupovej zmluvy k Európskej únii (16. apríla 2003) v Aténach, sa

Slovenská republika zaviazala vstúpiť do Hospodárskej a menovej únie a k zavedeniu spoločnej meny – euro.

V máji 2004 sa Slovensko stalo členským štátom Európskej únie. Ak SR splní Maastrichtské kritériá trvalo udržateľným spôsobom, stane sa členom eurozóny a euro bude na Slovensku zavedené k 1. januára 2009. Tento termín bol potvrdený aj v Programovom vyhlásení vlády SR. Prípravy na jeho zavedenie sa začali ešte pred vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie. Vláda SR schválila v septembri 2004 Konkretizáciu stratégie prijatia eura v SR. Bol dohodnutý aj spoločný postup vlády a Národnej banky Slovenska pri vstupe SR do eurozóny. V júli 2005 vláda SR schválila kľúčový dokument, **Národný plán zavedenia eura**, ktorý stanovil základné zásady, kľúčové úlohy, ako aj časový harmonogram realizácie a zodpovednosť za ich plnenie. Stanovené zásady, úlohy a harmonogram sa týkajú všetkých subjektov národného hospodárstva a sú záväzné.

€ - informácie pre občana

Euro ako národná mena začne platiť od 1. januára 2009.

Až do 16. januára 2009 však bude možné v hotovosti platiť aj slovenskými korunami. Po 16. januári 2009 bude možné platiť už len eurami.

Už niekoľko mesiacov pred zavedením eura a až do konca roka 2009 sa budú ceny tovarov a služieb, ako aj poplatkov, uvádzať aj v slovenských korunách, aj v eurách.

Po celý rok 2009, čiže ešte 12 mesia-

cov po zavedení eura, budú banky v SR vymieňať slovenské bankovky za eurá, ale slovenské korunové mince budú vymieňať banky za eurá len prvých šesť mesiacov po zavedení eura. Výmena slovenských mincí i bankoviek za euro bude bezplatná.

Banky odporúčajú občanom vložiť prebytočné slovenské koruny do bánk ešte pred zavedením meny euro. Vyhnú sa tak náporom klientov v pobočkách bánk.

Finančné prostriedky uložené v bankách budú automaticky prerátané na eurá bez toho, aby kvôli tomu občan musel navštíviť „svoju“ banku.

Čísla bankových účtov občanov sa nezmenia, ale po januári 2009 budú vedené v eurách.

V platnosti zostanú všetky zmluvy občanov s bankami, pričom sumy v nich uvádzané v slovenských korunách sa len prepočítajú na eurá.

Platobné karty po zavedení eura zostanú v platnosti a netreba ich meniť. Transakcie vykonané platobnou kartou, ktoré prídu do banky na zúčtovanie do 31. decembra 2008 na účet klienta vedený v SKK, bude zúčtovaný ešte v SKK. Bankomaty budú do 31. decembra 2008 vydávať slovenské bankovky, ale od 1. januára 2009 už iba bankovky meny euro. Od 1. januára 2009 sa bude komunikácia uskutočňovať automaticky v eurách. Transakcie, ktoré prídu do banky na zúčtovanie po 2. januári 2009, už budú zúčtované v eurách.

Poplatky za bankové služby sa v súvislosti so zavedením eura nebudú zvyšovať.

Zdroj: Národná banka Slovenska
Prílohu zostavila: Margita Škrabáľková

Ďalšie dôležité adresy a informácie

Národný plán zavedenia eura v SR sa nachádza na e-adresách:

http://www.nbs.sk/EURINT/EURO/NP_AKT.PDF

<http://www.nbs.sk/ZAKLNBS/PUBLIK/BROZURY/NARPLAN.PDF>

Etický kódex

<http://euro.gov.sk/>

Stratégia prijatia eura v SR

<http://www.rokovania.sk/...43/2003>

Konkretizácia stratégie prijatia eura

<http://www.nbs.sk/EURINT/EURO/KONKRET.PDF>

Vplyv zavedenia eura na slovenské hospodárstvo

http://www.nbs.sk/PUBLIK/06_KOL1.PDF

Odhad vplyvov zavedenia eura na podnikateľský sektor

http://www.nbs.sk/PUBLIK/06_KOL2.PDF

Odhad vplyvov zavedenia eura na obyvateľstvo

http://www.nbs.sk/PUBLIK/06_KOL3.PDF

http://www.nbs.sk/EURINT/EURO/VPLYV_EU.PDF

Analýza konvergencie SR

http://www.nbs.sk/PUBLIK/06_KOL4.PDF

http://www.nbs.sk/PUBLIK/07_KOL1.PDF